

SUDSKA PRAKSA

Dr. sc. Petar Novoselec*

1. Prošireno oduzimanje imovinske koristi

Policijskom službeniku osuđenom zbog primanja mita oduzima se 400 kuna, koliko je iznosilo mito (čl. 77. st. 1. KZ-a), ali i novac koji je nađen u njegovu garderobnom ormariću, jer je to imovina koja je nerazmjerna njegovim zakonitim prihodima, a on nije učinio vjerojatnim da je njezino podrijetlo zakonito (čl. 78. st. 1. KZ-a).

**VSRH, I Kž-Us-96/14 od 24. rujna 2014.
(Županijski sud u Rijeci, K-Us-4/14)**

Činjenično stanje

Policijski je službenik počinio kazneno djelo primanja mita (čl. 293. st. 1. KZ-a) tako da je zahtijevao i primio 400 kuna od vozača osobnog automobila da protiv njega ne podnese optužni prijedlog za prekršaj (vožnje bez vozačke dozvole). Nakon počinjenog djela u optuženikovu garderobnom ormariću u postaji prometne policije nađen je gotov novac, i to 15.500 kuna i 1.190 eura. Optuženik je iskazao pred sudom da je taj novac potjecao od prodaje njegova auta i naknade za štetu pretrpljenu u prometnoj nezgodi te da je i radio sa zidarima “na bauštelu”. Tu obranu prvostupanjski sud nije prihvatio s obrazloženjem da je nađeni novac nerazmjeran optuženikovim prihodima (po odbicima od plaće zbog dugova primao je na ruke mjesečno svega 726 do 1.357 kuna). Sud je optuženiku izrekao jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od jedne godine (pored kazne zbog primanja mita ta je kazna obuhvaćala i kaznu za kazneno djelo zlouporabe položaja ili ovlasti iz čl. 291. st. 1. KZ-a, što nije obuhvaćalo imovinsku korist) te je optuženiku oduzeo četiri novčanice u apoenima od 100 kuna i imovinsku korist u iznosu od 15.500 kuna i 1.190 eura. VSRH je optuženikovu žalbu odbio kao neosnovanu.

* Dr. sc. Petar Novoselec, redoviti profesor Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u mirovini

Iz obrazloženja

Kako to proizlazi iz zapisnika o otvaranju garderobnog ormarića optuženika te službene bilješke koja je sastavni dio tog zapisnika, u ormariću je pored novca od naplaćenih novčanih kazni pronađeno još 15.500,00 kuna i 1.190 eura, za koji novac optuženik nije učinio vjerojatnim da je njegovo podrijetlo zakonito, pa je stoga osnovano oduzet kao imovinska korist na temelju čl. 78. st. 1. i 2. KZ/11. Radi se o tzv. proširenom oduzimanju imovinske koristi počinitelja kaznenog djela iz nadležnosti USKOK-a za koju je prvostupanjski sud utvrdio da je nerazmjerna optuženikovim zakonitim prihodima.

Optuženik je u razdoblju od siječnja do studenoga 2013. godine, zbog obustava koje traju od 2010. godine, kako je to naveo u obrani, dobivao na ime plaće iznose od 726,34 kuna, pa do najvećeg iznosa od 1.357,99 kuna, što je bilo nedovoljno za život, s obzirom na to da je samo za stan u kojem je živio s nezaposlenom izvanbračnom suprugom i njezinim djetetom plaćao 2.000,00 kuna, a bio je obvezan uzdržavati i svoje dvoje maloljetne djece. Kako je to utvrdio prvostupanjski sud, optuženik je bio u iznimno teškoj financijskoj situaciji i “brojio je dane do plaće” govoreći da će nekako izdržati.

Osnovano prvostupanjski sud zaključuje da netko tko je u takvoj životnoj situaciji, da doslovno nema za kruh, ne bi držao netaknut novac u garderobnom ormariću u policijskoj postaji, za koji tvrdi da je iznos od 2.000,00 kuna dobio 2012. godine od prodaje osobnog automobila, a 7.289,00 kuna na ime štete. Osim toga optuženik te navode obrane nije ničim potkrijepio, pa ih osnovano prvostupanjski sud nije prihvatio, pogotovo kada se ima u vidu da su euri nađeni u apoenima 2 x 100, 15 x 50, 11 x 20, 2 x 10, što samo za sebe govori o neuvjerljivosti veće gotovinske isplate.

Napomena

Iako je prošireno oduzimanje imovinske koristi uvedeno još novelom KZ/97 iz 2006. te je bilo i tema brojnih radova, nisu poznati slučajevi koji bi bili obrađeni u literaturi. Ovaj slučaj predstavlja dobru primjenu te zakonodavne novosti (sada čl. 78. KZ-a) pa se može smatrati “školskim” primjerom. Oba su suda s pravom utvrdila postojanje svih pretpostavki za primjenu te odredbe.

Prošireno oduzimanje imovinske koristi primijenjeno je na počinitelja kaznenog djela primanja mita iz čl. 293. st. 1. KZ-a, za koje je nadležan USKOK, čime je ispunjen uvjet iz čl. 78. st. 1. KZ-a. Također je obrazloženo postojanje uvjeta iz čl. 78. st. 2. KZ-a, tj. da novac nađen u garderobnom ormariću predstavlja imovinsku korist od (neutvrđenog) kaznenog djela. Po tome se prošireno oduzimanje koristi razlikuje od “običnog” (čl. 77. KZ-a), koje se sastoji u oduzimanju koristi (neposredne i posredne) ostvarene kaznenim djelom zbog kojeg je počinitelj osuđen. Ispunjene su i pretpostavke iz čl. 78. st. 2. KZ-a, prema kojima sud mora utvrditi da je ostvarena korist nerazmjerna optuženikovim zakonitim prihodima i da počinitelj nije učinio vjerojatnim da je po-

drijetlo nađenog novca zakonito. Ispravno su primijenjene i različite pravne osnove za oduzimanje četiriju novčanica od 100 kuna i za oduzimanje ostalih 15.500 kuna i 1.190 eura, ali se oduzimanje četiriju novčanica od 100 kuna pogrešno temelji na odredbi o oduzimanju predmeta iz čl. 79. KZ-a, umjesto na odredbi o oduzimanju imovinske koristi iz čl. 77. st. 1. KZ-a (čl. 79. KZ-a obuhvaća samo oduzimanje predmeta koji je neposredno nastao izvršenjem kaznenog djela, npr. oduzimanje novca nastalog krivtvođenjem, dok su četiri novčanice od 100 kuna nastale prije počinjenog kaznenog djela, v. *Bačić/Pavlović*, Komentar Kaznenog zakona, Zagreb, 2004, str. 388).

2. Dopuštenost izvanrednog preispitivanja pravomoćne presude kojom je izrečena uvjetna osuda

Ako je pravomoćnom presudom izrečena uvjetna osuda, izvanredno preispitivanje pravomoćne presude nije dopušteno.

VSRH, III Kr-51/2017 od 18. svibnja 2017.

Činjenično stanje

Osuđenik je pravomoćnom presudom osuđen zbog kaznenog djela povrede dužnosti uzdržavanja iz čl. 172. st. 2. KZ/11 na kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci te mu je temeljem čl. 67. KZ/11 izrečena uvjetna osuda tako da se izrečena kazna neće izvršiti ako u roku od dvije godine ne počini novo kazneno djelo. Osuđenikov zahtjev da se presuda preispita na temelju čl. 515. st. 1. ZKP-a Vrhovni je sud odbacio kao nedopušten.

Iz obrazloženja

Prema čl. 515. st. 1. ZKP/08, zahtjev za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude može se podnijeti protiv pravomoćne presude kojom je okrivljenik osuđen na kaznu zatvora ili maloljetničkog zatvora, odnosno kada mu je određen prisilni smještaj prema čl. 554. st. 1. tog Zakona. Budući da osuđenik nije osuđen na kaznu zatvora, već mu je pravomoćno izrečena uvjetna osuda, to se po sili zakona takva pravomoćna presuda ne može preispitivati u okviru ovdje podnesenog izvanrednog pravnog lijeka, pa je, ne ulazeći u osnovanost razloga navedenih u zahtjevu, isti trebalo odbaciti u smislu čl. 518. st. 3. ZKP/08.

Napomena

Pravno shvaćanje zauzeto u ovom rješenju potječe iz vremena kada je na snazi bio KZ/97. Ono je tada imalo uporište u pravnoj prirodi uvjetne osude, koja se nije smatrala kaznom, nego mjerom upozorenja kao posebnom kazne-nopravnom sankcijom; počinitelj kojem se tada izricala uvjetna osuda nije se kažnjavao, nego se prema njemu uvjetna osuda “primjenjivala” (čl. 67. st. 3. KZ/97). Vođena takvom pravnom prirodom uvjetne osude, tadašnja je praksa smatrala nedopuštenim izvanredno preispitivanje pravomoćne presude, kojom je bila izrečena uvjetna osuda koja se smatrala “parapenalnom sankcijom” (tako npr. VSRH, III Kr-13/12). Međutim, KZ/11 je ukinuo mjere upozorenja, pa je i uvjetna osuda postala kazna (prestala je biti “parapenalna sankcija”); sada je odredba o uvjetnoj osudi smještena u glavu IV. čiji je naslov “kazne”, a uvjetna se osuda više ne “primjenjuje”, nego postaje kazna na koju se počinitelj osuđuje (čl. 56. st. 1. KZ/11). Unatoč tome, nakon stupanja na snagu KZ/11 praksa se ne mijenja, mijenja se samo obrazloženje. Primjerice, tvrdi se da se čl. 515. st. 1. ZKP-a ne može primijeniti na “vrstu sankcije kojom se ne lišava slobode” (tako npr. VSRH, III Kr-72/15, III Kr-65/15 itd., pri čemu se gubi iz vida da se uvjetna osuda može opozvati, pa će osuđenik ipak biti “lišen slobode”) ili se tvrdi, kao da se ništa nije promijenilo, “da osuđenik nije osuđen na kaznu zatvora, već mu je pravomoćno izrečena uvjetna osuda”, kao u ovdje razmatranoj odluci. Na taj se način nastavlja praksa nastala za vrijeme važenja KZ/97, a da se ne uočava da ona više nije u skladu s KZ/11. Sada je ustaljena restriktivna interpretacija čl. 515. st. 1. ZKP-a *contra legem*.